

Nybro kommun
kommun@nybro.se
Rektorn vid Örsjö skola
Anders.Thomas@nybro.se

Beslut för grundskola

efter tillsyn i Örsjö skola
i Nybro kommun

Tillsyn i Örsjö skola

Skolinspektionen genomför tillsyn i Nybro kommun under hösten 2012. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Örsjö skola besöktes av Skolinspektionen den 20 och den 21 november 2012.

Fakta om skolan

Örsjö skola ligger i samhället Örsjö drygt en mil söder om Nybro. På skolenheten finns 34 elever fördelade på en förskoleklass och två åldersblandade klasser uppdelade i årskurs 1–3 och 4–6. Personalen utgör ett arbetslag och skolenheten leds av en rektor. Rektorn är även ansvarig för två andra skolenheter; Flerohopp skola och Orrefors skola. Dessa skolenheter redovisas i separata beslut.

Skolinspektionen har tagit del av skolenhetens sammanställningar gällande kunskapsresultaten i årskurs 3 och 6. Vårterminen 2012 nådde alla elever i årskurs 6 de nationella kunskapskraven i bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik, biologi, fysik, slöjd, samhällskunskap och teknik. I övriga ämnen var det flera elever som inte nådde kunskapskraven.

I årskurs 3 nådde samtliga elever kunskapskraven i ämnena svenska och matematik vårterminen 2012. Sammanställningen visar dock att inte alla elever nådde målen i ämnena svenska och matematik året innan.

Helhetsbedömning

Örsjö skolas kunskapsresultat måste förbättras. Av skolans resultatsammanställningar som Skolinspektionen begärt in inför tillsynen från våren 2012 framgår att alla elever inte når kunskapskraven i årskurs 6. Tillsynen visar också att rektorn inte ser till att eleverna får särskilt stöd i samtliga ämnen där eleverna inte når kunskapskraven och att det är upp till skolans speciallärare att prioritera var insatserna ska sättas in. Vidare framgår att utredningar av elevernas stödbehov inte omfattar alla ämnen och att de åtgärdsprogram som utarbetas inte beskriver vilka särskilda stödåtgärder skolan avser bidra med. Det framgår inte heller hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Ett åtgärdsprogram syftar till att säkerställa att en elev får det särskilda stöd som eleven behöver. Av den anledningen måste rektorn säkerställa att de åtgärdsprogram som utarbetas beslutas och utformas enligt författningarnas krav.

På skolan saknas rutiner för att systematiskt följa upp elevernas kunskapsresultat, forum för dialog kring elevernas kunskapsutveckling och dokumentation av elevernas kunskapsresultat i förhållande till kunskapskraven. Rektorn har inte säkerställt eller skapat förutsättningar för lärarnas arbete med en rättssäker och likvärdig bedömning och betygssättning. Det är även huvudmannens ansvar att se till att skolorna fortlöpande arbetar med bedömning och betygssättning för att skapa likvärdighet mellan skolor i kommunen och med övriga skolor i landet. Rektorn har istället lämnat över detta myndighetsansvar till den enskilde läraren att utan dialog och diskussion med andra lärare bedöma elevernas prestationer i förhållande till kraven.

De individuella utvecklingsplanerna utgör en del i arbetet med att ge alla elever den ledning och stimulans de behöver i sitt lärande, för att utifrån egna förutsättningar kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. För att åstadkomma detta behöver lärarna vid Örsjö skola anpassa undervisningen efter elevernas behov, erfarenheter och tänkande. Rektorn måste också se till att samtliga omdömen ger elever och vårdnadshavare information om elevens kunskapsutveckling i förhållande till syfte, mål och kunskapskrav samt att de utgör ett underlag för samtal om hur elevens kunskaper kan utvecklas vidare.

På Örsjö skola saknas rutiner för hur kvalitetsarbetet ska genomföras och rektorn leder inte verksamheten genom att skapa en organisation med olika uppföljningssystem som möjliggör att författningars mål kan utvärderas. De uppföljningar av elevernas kunskapsutveckling i matematik och svenska som skolan genomför, analyseras inte och det saknas dokumentation som ger en samlad bild av utbildningens kvalitet. Rektorn måste ta initiativ till att utveckla och leda skolans pedagogiska verksamhet i syfte att nå de nationella målen. Örsjö skola saknar en helhetsbild av utbildningens kvalitet och resultat. Rektorn har inte tillsammans med personalen gjort några analyser för att identifiera utvecklingsområden som kan leda till beslut om vilka insatser som ska genomföras för att de nationella målen ska uppfyllas.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Nybro kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 31 maj 2013 redovisas för Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Undervisning och lärande.

- Säkerställa att lärarna anpassar undervisningen efter elevers behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.
- Se till att lärarna ger elever som lätt når kunskapskraven som minst ska uppnås ledning och stimulans för att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Motivering

Anpassning av undervisningen

Enligt skollagen ska i utbildningen hänsyn tas till elevers olika behov. Elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. I läroplanen anges att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.

På Örsjö skola finns flera elever som av olika skäl har svårigheter att nå kunskapskraven. Trots detta framgår av intervjuer att skolan inte arbetar systematiskt med att individanpassa undervisningen efter elevers olika behov. Undervisningen beskrivs av lärare som lika för alla elever och bristande måluppfyllelse kan enligt rektorn och lärare förklaras med att eleverna saknar intresse för ämnet eller inte är studiemotiverade.

Vidare får inte alltid de elever som lätt når de mål eller kunskapskrav som ska uppnås den ledning och stimulans de behöver för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Eleverna beskriver att det finns lärare som är bra på att stimulera och göra undervisningen intressant samt inspirera dem till att nå längre i sin kunskapsutveckling. Men eleverna ger också exempel på motsatsen. Undervisningen är vanligen upplagd på så sätt att eleverna först gör samma uppgift oavsett om de har lätt eller svårt att nå kunskapskraven. Det är först när grunduppgiften är genomförd som eleverna får arbeta med uppgifter av olika svårighetsgrader. Av elevintervju framkommer också att de inte får den hjälp de behöver med uppgifter som de inte förstår. Eleverna uttrycker att de ofta saknar utmaningar vilket leder till att stimulans i de olika ämnena saknas och eleverna är bekymrade för att de inte tror att de kommer befinna sig på samma kunskapsnivå som elever från andra skolor i kommunen när de ska börja i årskurs 7.

Det framkommer också av de exempel på skriftliga individuella utvecklingsplaner som Skolinspektionen tagit del av att lärare inte beskriver elevens utvecklingsmöjligheter. Därmed finns en risk att alla elevers behov av ledning och stimulans för att nå längre i sin kunskapsutveckling inte uppmärksammas av lärarna.

Skolinspektionen bedömer att Örsjö skolas arbete med att individanpassa undervisningen brister. Rektorn måste säkerställa att lärarna anpassar undervisningen efter elevers behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt ger elever som lätt når kunskapskraven som minst ska uppnås ledning och stimulans för att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Författning

1 kap. 4 § skollagen

3 kap. 3 § skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning

Lgr 11, 2.2 Övergripande mål och riktlinjer, Kunskaper, riktlinjer

Grundläggande värden och inflytande

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Grundläggande värden och inflytande.

- Se till att utformningen av elevernas inflytande anges i planeringen av verksamheten och att skolan har en tydlig progression för att ge eleverna ökat inflytande utifrån ålder och mognad.
- Se till att alla elever har ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

- Se till att det på skolenheten finns ett eller flera forum för samråd med eleverna och deras vårdnadshavare.

Motivering

Enligt skollagen och läroplanen ska eleverna ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen. Rektorn har ett särskilt ansvar för att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Den närmare utformningen av inflytandet ska anges i samband med planeringen av verksamheten, som en del av skolenhetens systematiska kvalitetsarbete.

På skolenheten ska det även finnas ett eller flera forum för samråd med eleverna och deras vårdnadshavare. Rektorn ansvarar för att dessa forum inrättas. Av prop. 2009/10:165 framgår bland annat att forumen ska ha två olika huvuduppgifter; att elever och vårdnadshavare har möjlighet att föra fram förslag och synpunkter i olika frågor och att skolan ska ge information om kommande beslut för att ge elever och vårdnadshavare möjlighet att påverka besluten i så god tid och i sådan ordning att de har en reell möjlighet till inflytande.

Av tillsynen framgår att Örsjö skola har forum för samråd med eleverna i form av bland annat klassråd. Av intervjuer framkommer att på klassråden får eleverna bara ta upp förslag till förbättringar och andra idéer. De får inte heller information om kommande beslut som berör dem och de kan inte i förväg anmäla frågor som de vill diskutera. På skolan finns från denna termin även ett elevråd med representanter från de olika klasserna. Elevrådet hade vid tidpunkt för tillsynsbesöket endast haft ett möte och intervjuade elever hade inte fått någon information om vilka frågor som behandlats. På skolan saknas forum för samråd där vårdnadshavarna kan vara delaktiga och ges möjlighet att påverka verksamheten. I dessa forum ska de kunna lägga fram förslag och ge synpunkter i olika frågor. De ska även ges information om kommande beslut och ha möjlighet att påverka besluten i god tid och i sådan ordning att det innebär ett reellt inflytande. Rektorn har inte tagit ansvar för att det finns forum på skolan så att information och samrådsskyldigheten fullgörs.

Örsjö skola arbetar inte aktivt för att ge eleverna ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Av intervjuer framkommer att elevernas inflytande över undervisningen varierar mellan lärarna och att lärarna i olika grad bjuder in eleverna till att vara delaktiga. På skolan finns lärare som inför arbetsområden efterfrågar elevernas synpunkter avseende innehåll och arbetssätt men alla lärare ser inte till att eleverna har ett verkligt inflytande på undervisningen.

Eleverna beskriver att inflytandet är begränsat. Det kan exempelvis handla om att eleverna ibland kan välja redovisningsform och att de kan välja vad de ska arbeta med efter det att de gjort de obligatoriska uppgifterna.

På Örsjö skola saknas en dokumenterad planering som beskriver hur elevernas inflytande över undervisningen ska utformas och hur inflytandet ska anpassas efter elever-

nas ålder och mognad. Skolan saknar också en beskrivning av hur olika samråd ska organiseras och vilka frågor som där ska belysas. Därmed saknar skolan ett viktigt instrument för att utveckla sitt arbete med att ge eleverna möjlighet till ett reellt inflytande över undervisningen och att ge elever och vårdnadshavare insyn i skolans organisation och beslut.

Sammantaget bedömer Skolinspektionen att skolans arbete med grundläggande värden och inflytande brister. Rektorn måste i planeringen av verksamheten beskriva hur skolan ska utveckla elevernas inflytande, se till att eleverna får ett reellt inflytande över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt skapa forum för samråd med elever och deras vårdnadshavare i enlighet med författningarnas krav. Detta måste åtgärdas.

Författning

1 kap. 10 § skollagen

4 kap. 9, 13 och 14 §§ skollagen

Lgr 11 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter

Lgr 11 2.3 Övergripande mål och riktlinjer, Elevernas ansvar och inflytande

Lgr 11 2.8 Rektorns ansvar

Trygghet och studiero

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet och studiero.

- Säkerställa att skolan bedriver ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling.
- Se till att skolan har rutiner för att personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling anmäler detta till rektorn.
- Tillse att skolan har rutiner för hur signaler om kränkande behandling ska rapporteras till huvudmannen.
- Säkerställa att planen mot kränkande behandling innehåller åtgärder som skolan avser påbörja eller genomföra under kommande året samt en redogörelse för hur föregående års planerade åtgärder har genomförts.
- Säkerställa att eleverna medverkar i att upprätta, följa upp och se över planen mot kränkande behandling.

Motivering

Förebygga och förhindra kränkande behandling

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det inom ramen för varje verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. Det ska på varje skolenhet genomföras åtgärder för att förebygga och hindra att elever utsätts för kränkande behandling. I skolans plan mot kränkande behandling ska det finnas en översikt över de åtgärder som behövs för detta.

I Örsjö skolas plan mot kränkande behandling beskrivs under främjande arbete att personalen ska "uppmärksamma och uppmuntra positivt beteende och vårdat språk, att det ska finnas gemensamhetsdagar för hela skolan som ökar trivseln och vi-känslan, att konflikter som uppstår ska redas ut så fort som möjligt". Fortsättningsvis beskriver planen under förebyggande arbete att "skolan ska ha kompisamtal, samarbetsövningar och tillsammans se filmer som belyser det sociala samspelet".

I intervjuer med personalen framkommer dock att det inte finns någon röd tråd som genomsyrar verksamheten när det gäller värdegrundsfrågor. Skolan genomför sällan några gemensamhetsdagar där alla elever deltar i syfte att öka trivseln och vi-känslan och i arbetslaget diskuteras inte värdegrundsfrågor för att skapa ett gemensamt förhållningssätt. Eleverna berättar att det inte råder en samsyn bland lärarna när det gäller trygghet och studiero samt att lärarna har olika regler. I arbetslagen diskuteras personalen inte egna regler och attityder som ska genomsyra den pedagogiska verksamheten. Eftersom det inte råder en samsyn bland personalen i värdegrundsfrågor och att dessa inte lyfts för diskussion i arbetslaget av rektorn ser Skolinspektionen en risk att varje lärare skapar sina egna regler, att samverkan i värdegrundsfrågor inte möjliggörs och att eleverna själva måste anpassa sig till lärarnas olika förhållningssätt.

I intervjuer med elever framkommer också att de inte känner tillräckligt förtroende för någon personal vid skolan som de skulle vända sig till om de blir utsatta för olika kränkningar eller i förtroende vill prata med om andra saker.

Under hösten har områdets kurator varit delaktig i olika samarbetsövningar som genomförts med de äldre eleverna. Dessa övningar har enligt lärarna inte lett till den positiva utveckling av elevernas sociala förmågor som planerats och skolan kommer därför fortsättningsvis att arbeta mer individanpassat.

Sammantaget måste skolan skapa rutiner så att det vid skolenheten bedrivs ett målinriktat arbete med att förebygga och förhindra kränkande behandling. Rektorn måste också se till att personalen har en samsyn i värdegrundsfrågor när det gäller normer och attityder och att dessa genomsyrar skolans pedagogiska verksamhet. Det är även viktigt att skolan skapar förtroende mellan vuxna och elever så att de kan vända sig till personalen i olika frågor.

Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling

Av skollagen framgår att all personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. Rektorn i sin tur är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolinspektionen vill särskilt framhålla att personalens och rektors anmälningsskyldighet är kopplad till huvudmannens skyldighet att skyndsamt utreda omständigheterna och vidta eventuella åtgärder utifrån de uppgivna kränkningarna. Därmed behöver även anmälan till rektorn och huvudmannen ske skyndsamt.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:10) om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling framgår bland annat att för att kunna bedriva ett systematiskt

arbete mot kränkande behandling är det lämpligt att de rutiner som behövs finns samlade i skolans plan mot kränkande behandling.

Tillsynen visar att lärarna på Örsjö skola känner till bestämmelsen om anmälningsskyldighet. Rektorn har tydliggjort att alla incidenter ska dokumenteras i en incidentrapport. I intervjuer med lärare framkommer dock att det är oklart om incidentrapporterna alltid lämnas till rektorn eller om de endast samlas i en pärm på skolan. Av den anledningen utreds inte heller samtliga händelser som inträffar på skolan, vilket får till följd att rektorn inte vidtar de åtgärder som behövs. Rektorn anmäler enligt intervju enbart allvarliga händelser till huvudmannen. I den plan mot kränkande behandling som skolan följer finns rutiner för personalens anmälningsskyldighet till rektorn men däremot framgår inte vilka rutiner som gäller för rektors anmälningsskyldighet till huvudmannen. Det saknas även rutiner för skolenhetens ansvarsfördelning gällande utredningar av kränkande behandling, vad dessa ska innehålla och hur de ska dokumenteras.

Sammantaget måste rektorn säkerställa att både rektorn och huvudmannen får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling. Anmälningsskyldigheten omfattar alla händelser där elever anser sig kränkta och det ska inte göras någon värdering av hur allvarlig en händelse är innan den anmäls till rektorn respektive huvudmannen. Rutiner för rektorns anmälningsskyldighet ska finnas dokumenterade, lämpligen i skolans plan mot kränkande behandling. Rutiner måste även upprättas för vad utredningen av kränkande behandling ska innehålla, vem som ansvarar för utredningen och hur den ska dokumenteras.

Plan mot kränkande behandling

Huvudmannen har en långtgående skyldighet att säkerställa att alla elever har en trygg skolmiljö. Som en del i detta arbete framgår av skollagen att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. Eleverna ska även medverka i arbetet med att upprätta, följa upp och se över planen mot kränkande behandling.

Örsjö skola har en plan mot kränkande behandling som kallas "likabehandlingsplan" och är utarbetad under hösten 2012. Den plan skolan följer avser enligt den inledande texten Örsjö skola och fritidshem. Planen innehåller beskrivningar av arbetet och olika rutiner men formuleringarna är generella och på ett övergripande plan. Detta medför att det i planen saknas en redogörelse för de konkreta åtgärder som ska påbörjas eller genomföras under det kommande året, kopplade till en aktuell kartläggning av situationen på skolan och utifrån de olika verksamheternas behov. I planen saknas också en redogörelse för hur föregående års åtgärder har genomförts. Planen innehåller inte heller några tydliga rutiner när det gäller anmälan till rektorn, vem som ansvarar för utredningen av kränkande behandling och hur detta ska dokumenteras samt hänvisar inte till aktuell lagstiftning. I intervjuer med elever framkommer att de inte känner till skolans plan mot kränkande behandling och har inte varit delaktiga i arbetet med att upprätta, följa upp och se över planen.

Sammantaget bedömer Skolinspektionen att det finns brister i skolans målinriktade arbete med att förebygga och förhindra kränkande behandling. Rektorn måste säkerställa att det på skolan varje år utarbetas en plan mot kränkande behandling som omfattar alla verksamheter och att denna plan är utformad i enlighet med författningarnas krav. Eleverna ska också medverka i arbetet med planen.

Författning

6 kap. 6, 7, 8 och 10 §§ skollagen

2 § förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling

Särskilt stöd

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Säkerställa att rektorn ser till att behovet av särskilt stöd skyndsamt utreds oavsett vilket ämne det gäller.
- Säkerställa att samråd sker med elevhälsan innan ett åtgärdsprogram utarbetas, om det inte är uppenbart obehövligt.
- Säkerställa att särskilt stöd ges i den omfattning och på det sätt eleverna behöver och har rätt till.
- Se till att rektor fattar beslut om åtgärdsprogram och att åtgärdsprogrammen anger hur behoven ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.
- Säkerställa att rektor fattar beslut om anpassad studiegång enligt författningarnas krav.

Motivering

Särskilt stöd

Skolan ska ge alla barn och elever möjlighet att nå utbildningens mål. En del i detta arbete är att skolan ska ge det särskilda stöd en elev behöver. Av skollagen framgår att om det framkommer att en elev befäras att inte nå de mål eller kunskapskrav som minst ska uppnås ska det anmälas till rektorn. Rektorn ska då se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Samråd ska med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Enligt skollagen ska det särskilda stödet i första hand ges inom den elevgrupp som eleven tillhör.

Resultatsammanställningar från Örsjö skola visar att det fanns elever på skolan som inte nådde kunskapskraven i alla ämnen år 2011 och 2012. Det framgår av intervjuer att skolan, trots att det fanns elever i årskurs 5 och 6 som riskerade att inte nå kunskapskraven i alla ämnen, inte säkert utredde elevernas behov av särskilt stöd i andra ämnen än svenska, matematik och engelska.

På skolan finns rutiner som beskriver hur klassföreståndaren ansvarar för att skriftligt rapportera till rektorn om det befaras att en elev riskerar att inte nå kunskapskraven i engelska, matematik och svenska. Rektorn fattar då beslut om en utredning ska genomföras eller inte. Specialläraren genomför utredningen och utarbetar även åtgärdsprogram efter rektorns beslut. Ett beslut om att ett åtgärdsprogram ska utarbetas är inte det formella beslutet enligt författningarna. Vid utredningen sker inget samråd med elevhälsan. Specialläraren kan dock konsultera skolområdets specialpedagog i enstaka fall. Skolsköterskan genomför endast hälsosamtal på skolan och deltar inte i några möten som berör skolenhetens elevärenden. Skolområdets kurator arbetar mest förebyggande när det gäller normer och regler och resursgruppens psykolog konsulteras endast när större utredningar ska utföras.

Vidare framkommer av intervjuer med lärare och rektorn att det finns elever som enligt det skriftliga omdömet befaras inte nå kunskapskraven men som inte har åtgärdsprogram och inte ges särskilt stöd. Således utreds inte alltid behovet av särskilt stöd och det fattas heller inte, enligt rektorn, beslut om att åtgärdsprogram inte ska utarbetas. Det framkommer också att särskilt stöd inte ges i alla ämnen utan endast i engelska, matematik och svenska.

Sammantaget måste rektorn se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds om eleven befaras inte nå kunskapskraven i något ämne eller uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation och att samråd sker med elevhälsan. Rektorn måste även se till att särskilt stöd ges i alla ämnen där det finns behov. Skolinspektionen betonar vikten av att skolan utvecklar sitt arbete med att anpassa undervisningen och skapar en organisation på skolan som medför att det särskilda stödet i första hand kan ges inom den ordinarie klassen.

Åtgärdsprogram

Av skollagen framgår att om en utredning visar att en elev ska ges särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram utarbetas. Om utredningen istället visar att eleven inte behöver särskilt stöd ska det fattas ett beslut om att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas. Av åtgärdsprogrammet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Åtgärdsprogrammet har en central roll i skolans arbete med särskilt stöd genom att vara en hjälp för personalen när det gäller planering och utveckling av den pedagogiska verksamheten kring den enskilde eleven. Det är samtidigt en skriftlig bekräftelse på de stödåtgärder som ska vidtas och bidrar till att ge en överblick.

Vidare framgår av skollagen att åtgärdsprogrammet ska beslutas av rektorn. Rektorn kan överlåta denna beslutanderätt, förutom i de fall stödet innebär särskild undervisningsgrupp, enskild undervisning eller anpassad studiegång.

Åtgärdsprogrammet eller beslutet om att inte utarbeta åtgärdsprogram är de formella besluten och det är dessa som ska skrivas under av beslutsfattaren samt innehålla en tydlig information om möjligheten att överklaga beslutet.

På Örsjö skola fattar rektorn inte beslut om åtgärdsprogram för elever som ska ges särskilt stöd i framförallt svenska, matematik och engelska. I övriga ämnen utreds inte

alltid, som tidigare har beskrivits, elevens behov av särskilt stöd. Därmed utarbetas inte åtgärdsprogram utifrån elevens hela stödbehov.

Skolinspektionen har tagit del av några exempel på åtgärdsprogram som utarbetats på skolan. Åtgärdsprogrammen är inte utformade som beslut, de är inte underskrivna av beslutsfattaren. I besvärshänvisningen saknas information om att ett eventuellt överklagande ska ske inom tre veckor från den dag som vårdnadshavaren och eleven får del av beslutet.

Av åtgärdsprogrammen framgår nuläge, mål och skolans åtgärder. De kortsiktiga målen är oftast konkreta men åtgärder är vanligen generellt beskrivna, exempelvis som i formuleringen "kontinuerlig läs- och skrivträning i klassrummet eller i mindre grupp". Otydligheten medför bland annat att åtgärdsprogrammet kan bli svårt att utvärdera. Programmen saknar också information om hur åtgärder ska följas upp och utvärderas. Detta måste tydligt framgå av ett åtgärdsprogram, redan då beslutet om åtgärdsprogrammet fattas.

Sammantaget måste rektorn se till att åtgärdsprogram utarbetas i enlighet med författningarna, om utredningen visar att en elev ska ges särskilt stöd och att åtgärdsprogrammet omfattar hela elevens stödbehov oavsett ämne. Ett åtgärdsprogram ska utformas som beslut och av besvärshänvisningen ska det framgå inom vilken tid beslutet kan överklagas. Av ett åtgärdsprogram ska också framgå konkret hur elevens behov ska tillgodoses och hur åtgärder ska följas upp och utvärderas.

Beslut om anpassad studiegång

Av skollagen framgår att om det särskilda stödet för en elev inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar får rektorn besluta om avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). Vidare följer av förvaltningslagen att det normalt måste finnas en motivering till ett beslut.

Enligt Skolinspektionen måste ett beslut om anpassad studiegång vara väl underbyggt och dokumenterat, då det kan innebära en reducerad lärotid och därmed få långtgående konsekvenser för en elev. Beslutet ska innehålla en motivering där det bland annat ska framgå vilka pedagogiska överväganden som ligger till grund för beslutet samt hur undervisningen behöver anpassas till omfattning och innehåll utifrån elevens specifika behov.

Skolinspektionen har tagit del av ett beslut om anpassad studiegång som fattats på Örsjö skola. Den motivering som finns i beslutet är bristfällig, då den enbart anger vilka tider eleven inte kommer att befinna sig i skolan och inte vilka ämnen som berörs. Det framgår inte heller vilka pedagogiska överväganden som legat till grund för beslutet.

Skolinspektionen bedömer att rektorn måste säkerställa att beslut om anpassad studiegång utarbetas i enlighet med författningarna. Beslutet ska innehålla en motivering och av besvärshänvisningen ska det framgå att ett eventuellt överklagande ska ske inom tre veckor från den dag som vårdnadshavaren och eleven får del av beslutet. Rektorn måste därför se till att de beslut som fattas om anpassad studiegång innehåller en motivering.

Författning

3 kap. 10, 12 §§ skollagen

28 kap. 16 § skollagen

Bedömning och betygssättning**Bedömning**

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Bedömning och betygssättning.

- Tillse att lärarna utvärderar elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen i förhållande till kursplanernas krav.
- Säkerställa att rektorn ser till att betyg sätts i enlighet med författningarna.
- Tillse att lärarna får stöd för att kunna sätta rättvisa och likvärdiga betyg.
- Säkerställa att eleverna informeras om grunderna för betygssättning.
- Säkerställa att de skriftliga individuella utvecklingsplanerna innehåller omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i varje ämne eleven får undervisning i.
- Tillse att de skriftliga individuella utvecklingsplanerna sammanfattar konkret vilka insatser som behövs för att eleverna ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt.

Motivering*Likvärdig bedömning och betygssättning*

Det är rektorns ansvar att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar. Av prop. 2009/10:165 framgår att rektorn ska se till att lärarna är väl förtrogna med det regelverk som gäller och i övrigt får det stöd de behöver för att kunna sätta rättvisa och likvärdiga betyg. Enligt läroplanen ska lärarna utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven i kursplanen och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper vid bedömning och betygssättning.

I intervjuer med lärare och rektorn framkommer att lärarna inte prioriterat att fördjupa sig i den nya läroplanen med kursplaner med betygskriterier. Rektorn har inte heller skapat forum så att lärarna vid Örsjö skola kunnat delta i diskussioner med lärare från andra skolor för att säkerställa en likvärdig bedömning och betygssättning. En lärare vid skolan har vid ett tillfälle deltagit i en av Skolverkets konferenser som handlat om bedömning och betygssättning. Den utbildningen var på en övergripande nivå och hur man som lärare generellt gör för att bedöma elevers kunskaper. I intervjuer framkommer att lärarna inte erbjudits tillräcklig tid för att diskutera enskilda ämnen för att skapa en samsyn som säkerställer en likvärdig bedömning och betygssättning.

Tidigare år har skolan haft så kallade mitterminskonferenser där samtliga elevers kunskapsutveckling i alla ämnen tagits upp. Under hösten 2012 har rektorn inte prioriterat detta och rektorn och lärarna saknar en bild över elevernas utveckling i förhållande till kunskapskraven. Eftersom skolan saknar dokumentation av elevernas kunskapsutveckling för de högre årskurserna från tidigare år och inte heller följt upp detta under

hösten saknar skolan underlag för betygssättning. Flera lärarbyten under hösten har medfört att lärarna känner sig osäkra på att bedöma var eleverna befinner i sin kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven inför betygssättningen.

Rektorn har inte skapat förutsättningar för gemensamma diskussioner i personalgruppen kring bedömning och betygssättning och inte heller följt upp elevernas resultat. Därmed kan rektor inte garantera en rättvis och likvärdig bedömning och betygssättning vid Örsjö skola, vilket Skolinspektionen ser som en allvarlig brist. Betygssättning är myndighetsutövning och därför är lärarnas ansvar stort. Läraren ska vid betygssättningen analysera allt hon eller han vet om elevernas kunskaper. För att säkerställa att bedömningen är likvärdig måste rektorn ge lärarna möjlighet att samarbeta med andra lärare på såväl den egna skolan som på andra skolor. Att diskutera bedömning och betygssättning med andra professionella bidrar till att bedömningen blir mer tillförlitlig och inte låter sig påverkas av till exempel traditioner eller lokala bedömningskulturer.

Sammantaget måste rektorn tillse att skolan följer upp elevernas kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i samtliga ämnen och att det på skolan finns effektiva rutiner och dokumentation som väl återspeglar elevernas kunskaper. Dokumentationen utgör också en grund för kommunikation kring bedömning och betygssättning. Det är också rektorns ansvar att säkerställa att elevernas kunskapsutveckling analyseras utifrån styrdokumentens krav för att skapa en rättvis och likvärdig bedömning och betygssättning vid skolan.

Information om grunder för betygssättning

Enligt skollagen ska eleverna informeras de grunder som tillämpas vid betygssättning.

Av tillsynen framgår att eleverna inte fått någon information om vilka kunskapskrav som krävs för olika betyg i grundskolans ämnen. Det saknas också information om hur det nya betygssystemet är uppbyggt och grunderna för betygssättning.

Sammantaget måste rektorn se till att eleverna informeras i samtliga ämnen om grunderna för betygssättning.

Skriftliga individuella utvecklingsplaner

Skriftliga individuella utvecklingsplaner utgör en del i skolans fortlöpande arbete med att informera elever och vårdnadshavare om elevens kunskapsutveckling. Av skollagen framgår att läraren vid utvecklingssamtalet, i en skriftlig individuell utvecklingsplan, ska ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i. Utvecklingsplanen ska också sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:16) Utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen och kommentarer till dessa, framgår att skriftliga individuella utvecklingsplaner konkret bör beskriva vilka insatser som skolan ska göra, och vad eleven och vårdnadshavaren kan göra, för att eleven ska ha framgång i skolarbetet. Omdömena ska inte innehålla beskrivningar eller värderingar av elevens personliga egenskaper. Vidare framgår att lärare inte bör använda den nationella betygsskalan i utvecklingsplanen.

Lärarna på Örsjö skola har varje termin utvecklingssamtal och i samband med dessa utarbetas skriftliga individuella utvecklingsplaner för eleverna. Skolinspektionen har tagit del av exempel på individuella utvecklingsplaner från vårterminen 2012. Kvaliteten i dessa varierar. I vissa ämnen ger omdömena en god information om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven för ämnet. Andra saknar en bedömning av var eleverna befinner sig i sin kunskapsutveckling. Istället beskrivs vad eleven kan och har genomfört, dock inte kopplat till kunskapskraven.

I utvecklingsplanerna beskrivs inte heller konkret och tydligt vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. I underlaget för de skriftliga omdömena har läraren möjlighet att kryssa i om eleven riskerar att inte nå målen för årskursen eller att eleven når målen för årskursen. Det endast finns kunskapskrav i matematik och svenska samt naturorienterande och samhällsorienterande ämnen för årskurs 3 och i samtliga ämnen för årskurs 6 kan lärarna i intervju inte förklara vad krysset för en elev som till exempelvis går i årskurs 4 betyder. Som tidigare har beskrivits under likvärdig bedömning och betygssättning saknar lärarna forum för diskussioner kring bedömning av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven och det är upp till den enskilde läraren att bedöma om eleven når målen för årskursen.

Sammantaget måste rektorn se till att skriftliga individuella utvecklingsplaner utarbetas enligt författningarnas krav, så att dessa kan vara ett verktyg för att synliggöra elevens kunskapsutveckling och utvecklingsmöjligheter för elev och vårdnadshavare.

Författning

3 kap. 14, 15 §§ skollagen

10 kap. 13 § skollagen

Lgr 11 2.7 Övergripande mål och riktlinjer, Betyg och bedömning

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Se till att rektorn har god kunskap om det inre arbetet i skolan och verkar särskilt för att utbildningen planeras och utvecklas med inriktning att uppfylla de nationella målen för utbildningen.
- Säkerställa att rektorn ser till att den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella styrdokumentet.
- Säkerställa att rektorn ser till att lärarna får kontinuerlig pedagogisk ledning i syfte att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen.
- Se till att rektorn tar ansvar för att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen.
- Säkerställa att rektorn tar ansvar för att kvalitetsarbetet är dokumenterat.

Motivering

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation. Enligt skollagen ansvarar rektorn för att ett systematiskt kvalitetsarbete genomförs vid enheten. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara de nationella mål som finns för utbildningen. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

Läroplanen anger att rektorn, som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan, har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat.

Av Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet (SKOLFS 2012:98), framgår bland annat att rektorn bör se till att dokumentationen av kvalitetsarbetet är tillräcklig för att ligga till grund för analyser och beslut på enhetsnivå om prioriteringar av utvecklingsåtgärder. Vidare bör rektorn skapa rutiner och former för dokumentation som är effektiva och ändamålsenliga för enhetens kvalitetsarbete samt sträva efter att dokumentationen ger en samlad bild av utbildningens kvalitet. Av dessa allmänna råd framgår också att det är angeläget att rektorn ser till att den dokumentation som personalen gör i olika delar av kvalitetsarbetet systematiseras och sammanställs så att den går att analysera. Personal, elever och vårdnadshavare behöver en samlad bild av verksamhetens resultat, måluppfyllelse och kvalitetsarbete för att ha möjlighet att vara delaktiga, göra val och påverka utbildningens utveckling.

Sedan juni 2012 finns en ny rektor på Örsjö skola. Av intervjuer framgår att rektorn är tillgänglig för personal och elever vid enstaka tillfällen i veckan och är sporadiskt delaktig vid personalens arbetslagsmöten. Rektorn har även ansvar för två andra skolenheter och har sin arbetsplats på Orrefors skola. Rektorn har under hösten prioriterat arbetet med trygghet och studiero i årskurs 4 till 6 och de möten där rektorn varit delaktig har till stor del berört denna problematik. Rektorn har tankar om olika förbättringsåtgärder när det gäller trygghet och studiero, men dessa är inte tydliggjorda för personalen. Rektorn har dock inte tagit initiativ för att skapa en samsyn kring värdegrundsfrågor som utgår från läroplanens övergripande mål och riktlinjer. Rektorn har inte heller tagit tydliga initiativ för att utveckla utbildningen trots att det finns behov av att förbättra elevernas kunskapsresultat.

Eftersom skolan inte följer upp elevernas kunskapsresultat i samtliga ämnen, och inte heller analyserar kommundemensamma prov, kan rektorn inte ge en samlad bild av skolans resultat och förslag till åtgärder för utveckling. Rektorn har inte heller skapat gemensamma forum som stödjer lärarna i en likvärdig bedömning och betygsättning, en samsyn kring ämnenas syfte och centrala innehåll och rutiner och former för dokumentation som återspeglar elevernas kunskaper.

Av tillsynen framgår också att rektorn inte har inblick i lärarnas undervisning och dess innehåll samt att rektorn inte för pedagogiska diskussioner i personalgruppen i syfte att till exempel utveckla undervisningens innehåll, anpassa undervisningen utifrån elevernas behov och ge eleverna ett reellt inflytande på utbildningen.

I detta beslut finns flera exempel på att skolans dagliga arbete inte är systematiskt inriktat mot att de nationella målen uppfylls. Vidare finns exempel på att den pedagogiska personalen inte alltid arbetar utifrån de nationella styrdokumenterna. Samtidigt konstateras att rektorn inte fattat de beslut som följer av författningarna exempelvis avseende planeringen av verksamheten. Alla elever som är i behov av särskilt stöd får inte detta och rektorn har inte heller skapat former för samråd med elevhälsan kring de elever som är i behov av särskilt stöd vid Örsjö skola.

Örsjö skola har under tidigare år dokumenterat det systematiska kvalitetsarbetet i en "kvalitetsredovisning". Vid tidpunkten för tillsynen saknades det dokumentation av detta arbete. På skolan genomförs årligen elev- och personalenkäter, kommungemensamma prov och nationella prov. Dessa analyseras inte i personalgruppen tillsammans med rektorn utan resultaten skickas endast in till kommunen centralt. Skolan saknar resultatsammanställningar och åtgärder för att utveckla verksamheten utifrån ett skolenhetsperspektiv. Det mål skolan arbetar mot är att utveckla elevernas läsning och det är ett mål som har bestämts på skolområdesnivå. På skolan saknas dock en planering med åtgärder som ska genomföras under året när det gäller att utveckla elevernas läsning. Det är upp till den enskilde läraren att arbeta mot målet. Skolan har inte heller någon planering som utgår från Örsjö skolas behov med prioriterade mål och utvecklingsområden för läsåret 2012/13.

Som tidigare har beskrivits saknas det dokumentation av kvalitetsarbetet för läsåret 2011/2012 och det är oklart för rektorn hur kvalitetsarbetet ska dokumenteras framöver. Kommunen centralt ska enligt rektorn ta fram en gemensam modell för uppföljning av olika resultat, men rektorn vet inte vid tidpunkten för tillsynen vad detta kommer att innebära för de enskilda verksamheterna och vilken hjälp de olika skolorna kommer att få av det nya systemet.

Sammantaget bedömer Skolinspektionen att det finns brister i skolenhetens pedagogiska ledarskap och systematiska kvalitetsarbete. Rektorn tar inte, vid tiden för Skolinspektionens tillsyn, ett tydligt ansvar för att utbildningen inriktas på de nationella målen och för att det vid skolenheten bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och dokumentation.

Författning

2 kap. 9 § skollagen

4 kap. 4-6 §§ skollagen

Lgr 11 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar

I ärendets slutliga handläggning har utredarna Jon Torkelstam, Josefin Brüde Sundin och Sofia Lindstrand deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Allan Westerdahl
Enhetschef

Gun Bystedt-Nordqvist
Undervisningsråd/Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Kommunens förskoleverksamhet och verksamheten vid fritidshemmen redovisas i var sitt sammanfattande beslut. Fritidshem vid fristående skolor inspekteras i anslutning till tillsynen av den fristående grundskolan. Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i beslutet.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i beslutet grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).